

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 29 czerwca 2018 r.

Pozycja 111

POSTANOWIENIE

z dnia 23 października 2017 r.

Sygn. akt Ts 242/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

art. 370 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.) z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 79 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 23 listopada 2016 r. M.J. (dalej: skarżący) wystąpił o stwierdzenie, że art. 370 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, ze zm.; dalej: k.p.c.) w zakresie, w jakim używa określenia „nieopłacona”, jest niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 79 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Skarżący złożył zażalenia na postanowienia Sądu Rejonowego w T. z 17 maja 2016 r. wydane w czterech sprawach, wszczętych wnioskami skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu. W zarządzeniach z 13 września 2016 r. Przewodniczący wezwał skarżącego do uzupełnienia braków formalnych każdego z zażeń przez uiszczenie w terminie tygodniowym od daty doręczenia wezwania kwoty 40 zł tytułem brakującej opłaty sądowej od zażenia pod rygorem odrzucenia środka odwoławczego. W wyznaczonym terminie skarżący nie wykonał zarządzenia w żadnej z powołanych wyżej spraw, w związku z czym 27 października 2016 r. Sąd Rejonowy w T. wydał w każdej z nich postanowienie, w którym odrzucił zażalenie skarżącego na postanowienie z 17 maja 2016 r.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 30 stycznia 2017 r. (dalej: zarządzenie) skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez wskazanie praw podmiotowych skarżącego wynikających z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 176, art. 79 ust. 1, art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji, a także precyzyjne wskazanie sposobu ich naruszenia przez zakwestionowany art. 370 k.p.c., wskazanie ostatecznego orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji i udokumentowanie, zgodnie

z art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p. TK, daty jego doręczenia, nadesłanie odpisów oraz czterech kopii orzeczeń potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej, nadesłanie skargi konstytucyjnej (i czterech kopii) opatrzonej przez pełnomocnika skarżącego podpisem (nie parafą) oraz doręczenie pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi konstytucyjnej i reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym (pięć egzemplarzy), określającego dokładnie sprawę, do której zostało udzielone (przedmiot skargi).

W piśmie z 20 lutego 2017 r. (data nadania) skarżący odniósł się do powołanego wyżej wezwania i wyjaśnił, że art. 370 k.p.c. narusza art. 45 Konstytucji w zakresie, w jakim uzależnia możliwość rozpoznania złożonego przez stronę zażalenia od przesłanek ekonomicznych. W jego przekonaniu, o przyjęciu zażalenia do rozpoznania decyduje status materialny strony, a nie faktyczna zasadność tego środka odwoławczego, a takie ograniczenie narusza art. 77 ust. 2 Konstytucji (zakaz zamykania drogi sądowej), art. 31 ust. 3 Konstytucji (zakaz ustanawiania ograniczeń praw i wolności konstytucyjnych w sposób naruszający istotę tych praw), art. 32 ust. 1 Konstytucji (zasada równości i zakaz dyskryminacji) i art. 2 Konstytucji (zasada demokratycznego państwa prawnego). Jako orzeczenia ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji skarżący wskazał cztery postanowienia Sądu Rejonowego w T. z 27 października 2016 r. wydane w sprawach (...) oraz podał, że zostały mu one doręczone 7 listopada 2016 r. Wraz z pismem uzupełniającym braki formalne skargi skarżący złożył do akt sprawy pełnomocnictwo do sporządzenia skargi konstytucyjnej.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: u.o.t.p. TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. przed dniem wejścia w życie u.o.t.p. TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy u.o.t.p. TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Wstępne rozpoznanie skargi służy wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, bądź nie usunięto braków formalnych skargi w terminie (art. 61 ust. 4 pkt 1-3 u.o.t.p. TK).

3. W pierwszej kolejności Trybunał zbadał, czy skarżący wyczerpał drogę prawną, tzn. czy przed wystąpieniem ze skargą konstytucyjną wykorzystał przysługujące mu środki prawne w celu zweryfikowania orzeczeń po to, by legitymować się orzeczeniem ostatecznym w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

W piśmie uzupełniającym braki skargi skarżący wyjaśnił, że orzeczeniami, w których rozstrzygnięto ostatecznie o jego konstytucyjnych prawach i wolnościach są cztery postanowienia Sądu Rejonowego w T. z 27 października 2016 r., wydane w sprawach toczących się (...). W każdym z tych postanowień Sąd odrzucił zażalenie skarżącego jako nieopłacone. Trybunał podkreśla, że skarżącemu – zgodnie z art. 394 § 1 pkt 11 k.p.c. – na każde z tych przysługiwało zażalenie.

Trybunał stwierdza, że skarżący mimo wezwania do nadesłania odpisów oraz kopii orzeczeń potwierdzających wyczerpanie drogi prawnej w sprawach, w związku z którymi wniósł rozpoznawaną skargę (punkt 4 zarządzenia), nie złożył takich dokumentów, a zatem nie wykazał, by wyczerpał drogę prawną w tych sprawach. Oznacza to, że skarga nie spełnia przesłanki, o której mowa w art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK.

Okoliczność ta stanowi samoistną podstawę odmowy nadania dalszego biegu analizowanej skardze (art. 61 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 77 ust. 1 i art. 53 ust. 2 pkt 2 u.o.t.p. TK).

4. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny przypomina, że przedmiotem kontroli w trybie skargi konstytucyjnej, zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, mogą być wyłącznie te przepisy, które – stanowiąc normatywną podstawę ostatecznego orzeczenia w sprawie skarżącego – doprowadziły do naruszenia jego konstytucyjnych praw lub wolności.

Skarżący zakwestionował art. 370 k.p.c., który stanowi, że „sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie”. Powołany przepis był – w związku z art. 397 § 2 k.p.c. – podstawą wydania przez sąd orzeczeń wskazanych przez skarżącego jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Stosownie bowiem do art. 397 § 2 k.p.c., do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym. Z uwagi na powyższe art. 370 k.p.c. zasadniczo nie może samodzielnie stanowić przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie i powinien zostać zaskarżony w związku z art. 397 § 2 k.p.c., bowiem te dwa przepisy zastosowane łącznie były podstawą prawną orzeczeń o odrzuceniu zażeń skarżącego.

5. Jednakże nawet gdyby – wbrew powyższym uwagom – przyjąć, że dopuszczalne jest w okolicznościach tej sprawy zakwestionowanie przez skarżącego wyłącznie art. 370 k.p.c., to stwierdzić trzeba, że skarżący nieprecyzyjnie określił przedmiot skargi (nie wskazał dokładnie normy, której kontroli konstytucyjności się domaga) i wadliwie powołał konstytucyjne wzorce kontroli.

Skarżący postawił ogólny zarzut ograniczenia – na podstawie przesłanek ekonomicznych – przewidzianego w art. 370 k.p.c. prawa skarżącego do rozpoznania sprawy przez bezstronny skład sądu drugiej instancji. Jednocześnie w uzasadnieniu skargi wskazał, że samo uzależnienie rozpoznania sprawy przez sąd w dwuinstancyjnym postępowaniu od uiszczenia stosownej opłaty nie narusza przepisów Konstytucji. Podniósł, że dopiero nieuwzględnienie przez sąd jego wniosków o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawach, w których zapadły (jego zdaniem) ostateczne orzeczenia, skutkowało faktycznym pozbawieniem skarżącego prawa określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji i naruszyło dyspozycję art. 77 ust. 2 Konstytucji. Dodatkowo skarżący zarzucił, że do naruszenia przysługującego mu prawa podmiotowego wynikającego z art. 45 ust. 1 Konstytucji doszło w ten sposób, iż w sprawach, w których był stroną, orzekali sędziowie, co do których „można było podnieść uzasadnione wątpliwości co do ich bezstronności”. Jednak, jak wynika z przywołanych przez skarżącego okoliczności, złożone przez niego w tych sprawach wnioski o wyłączenie sędziów i referendarzy zostały oddalone.

Tak sformułowany przez skarżącego zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji wyraża ocenę skarżącego w sprawie sposobu działania sądów, nie odnosi się natomiast do zakwestionowanej normy. Rozpoznanie skargi, która w omawianym zakresie jest skargą na stosowanie prawa, nie podlega kognicji Trybunału Konstytucyjnego (postanowienie TK z 30 czerwca 2008 r., SK 15/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 98).

Trybunał stwierdza, że zarzut niezgodności art. 370 k.p.c. z art. 77 ust. 2 Konstytucji cechuje go oczywista bezzasadność. Kwestionowany przepis jest regulacją proceduralną

i dotyczy przesłanek odrzucenia apelacji. Natomiast zamknięcie drogi do sądu, o którym mowa w art. 77 ust. 2 Konstytucji, ma miejsce wówczas, gdy żaden sąd nie jest właściwy do rozpoznania sprawy dotyczącej naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw. „Dyspozycja art. 77 ust. 2 Konstytucji nie odnosi się do zasad rozpoznawania »sprawy«, w szczególności nie formułuje żadnych wymogów związanych z prawem do zaskarżania orzeczeń sądowych oraz liczbą instancji, w których sprawa ma być rozpoznawana” (postanowienie TK z 7 lipca 2004 r., Ts 119/03, OTK ZU nr 3/B/2004, poz. 184). Uznać trzeba, że sprawy skarżącego rozpoznał właściwy sąd, jednak na skutek bezczynności skarżącego, polegającej na nieuiszczeniu opłat od zażaleń, środki zaskarżenia zostały odrzucone, zaś skarżący nie zainicjował kontroli instancyjnej rozstrzygnięć sądu.

Przywołane przez skarżącego pozostałe wzorce kontroli: art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji – zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego – nie są samodzielnymi wzorcami kontroli w postępowaniu skargowym. Przepisy te nie są bowiem źródłem ani wolności, ani praw konstytucyjnych, a sytuację prawną jednostki określają dopiero razem z tymi postanowieniami Konstytucji, które wyrażają prawa lub wolności o charakterze podmiotowym (postanowienie TK z 4 lipca 2013 r., Ts 302/10, OTK ZU 4/B/2013, poz. 308).

W odniesieniu do zarzutu niezgodności art. 370 k.p.c. z art. 79 ust. 1 Konstytucji Trybunał stwierdza, że skarżący nie wskazał, w jaki sposób doszło do naruszenia jego prawa do wniesienia skargi konstytucyjnej, o którym mowa w powołanym przepisie Konstytucji.

6. Na marginesie Trybunał zauważa, że skargę konstytucyjną opatrzono parafą zamiast podpisem, dlatego też skarżący został wezwany do nadesłania skargi (wraz z czterema kopiami) podpisanej przez pełnomocnika. W piśmie uzupełniającym braki skargi, podpisanym czytelnie imieniem i nazwiskiem adwokata, znajduje się oświadczenie o sporządzeniu przez niego skargi, jednakże do akt sprawy nie został złożony ani podpisany egzemplarz skargi, ani cztery jej kopie, co przesądza o niewykonaniu przez skarżącego punktu 5 zarządzenia.

Trybunał nadmienia, że pełnomocnik skarżącego nie uzupełnił również braku formalnego skargi dotyczącego złożenia pełnomocnictwa szczególnego do sporządzenia skargi i reprezentowania skarżącego w postępowaniu przed Trybunałem (punkt 6 zarządzenia). Podkreślenia wymaga m.in. to, że nadesłane pełnomocnictwo zostało udzielone dopiero 15 lutego 2017 r., a więc już po wniesieniu skargi konstytucyjnej. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 lipca 2008 r., sygn. akt IV CZ 47/08, Lex 637708 oraz uchwałę Sądu Najwyższego wydaną w składzie 7 sędziów z 23 stycznia 2009 r., sygn. akt III CZP 118/08, Lex 470691).

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.